

Miranda das Neves

Visat núm. 19
(abril 2015)

per Marta Rodríguez Azón

Maria Umbelia Miranda das Neves Marcelino Alves de Sousa, altrament coneguda com a Umbelina Sousa o Miranda das Neves, per com signa les seves traduccions, va néixer a Lisboa el 1952.

Va estudiar llengües i es va dedicar en l'àmbit de les telecomunicacions. Després de treballar sempre envoltada de molta gent, va decidir que li venia de gust començar a treballar sola, i és per això que va entrar en el món de la traducció. En les empreses on va treballar va estar sempre en departaments internacionals i moltes vegades tenia tractes amb diversos països alhora, però quan es va decidir per la traducció ho va plantejar des del punt de vista més literari.

A partir d'aquest moment va començar a entendre la traducció com un estil de vida que li resultava molt enriquidor personalment, i que la traductora mateixa defineix com «um prazer solitário e minucioso e principalmente exige uma aprendizagem constante» [un plaer solitari i minucios que principalment exigeix un aprenentatge constant].

En aquest sentit, Sousa entén la traducció com una professió en què sempre t'has d'anar renovant i assumint nous reptes, sigui perquè s'hi dediquen moltes hores o perquè poques vegades s'està totalment orgullós del resultat, pel fet que cada llengua té la seva musicalitat, i fer encaixar totes les peces pel que fa a significat o a musicalitat a l'hora de traduir sempre és una tasca difícil.

Tradueix en d'altres llengües com el francès i l'anglès, i a partir del 2004 va incorporar el català com una més de les llengües habituals de treball. Va tenir un primer contacte amb la nostra llengua a la dècada dels setanta, però no va ser fins trenta anys més tard que va trobar un professor a Lisboa i va començar a aprendre'l.

Ara és una apassionada de la literatura catalana, i la difon de manera destacada a Portugal, i és una de les fundadores de l'*Associació CatalunyaPresenta* (a la pràctica el Casal Català a Lisboa), que edita la revista *Capicua* (un pont entre les lletres catalanes i portugueses) i també col·labora amb el Col·lectiu Emma —xarxa de catalans i no catalans que viuen en diferents països que treballen en el seguiment i en els informes de revisió de notícies sobre Catalunya als mitjans internacionals. El seu objectiu és assegurar-se que l'opinió pública del món obté una imatge justa de la realitat del país, tant actual com històrica.

Com va esmentar en una entrevista al *Diari de Balears*, és tanta la passió que té cap a la literatura catalana que, si no fos perquè hi perdria molts diners, faria una editorial a Portugal que només edités llibres catalans.

La primera novel·la que va haver de traduir directament del català va ser l'any 2004 *La mar no està mai sola*, de Robert Saladrigas; li va semblar que podia traduir-lo sense gaire dificultat perquè el llenguatge no era gaire enrevessat, i d'aquesta manera es va encoratjar a continuar traduint més. A poc a poc va anar rebent més encàrrecs del català, i ha acabat traduint, entre contes, articles i novel·les, autors tan coneguts com Albert Sánchez-Piñol, Antònia Vicens, Bel Olid, Carme Riera, Jaume Cabré, Joan Francesc Mira, Joan Fuster, Jordi Puntí, Manuel de Pedrolo, Maria Antònia Oliver, Mercè Rodoreda, Montserrat Roig, Quim Monzó i Sebastià Alzamora.

Pel que fa a les preferències personals, considera que no té un referent literari o, més ben dit, que el seu referent és tot, perquè la literatura per si mateixa és una traducció de la vida. Però potser és Jaume Cabré la figura literària que més admira perquè, segons diu ella, és com Déu, crea mons. L'admira perquè considera que és un escriptor sensacional que escriu bé en totes les seves èpoques de creació literària. I si hagués de triar-ne un llibre seria *Jo confesso*, una novel·la en què es reflexiona sobre la idea del mal en la història de la humanitat a partir de la vida d'un personatge culte i molt intel·ligent nascut a la Barcelona de la postguerra.

Sousa considera que el llibre que li ha proporcionat més gaudi a l'hora de traduir ha estat el d'Albert Sánchez-Piñol *Pandora al Congo*, en portuguès *Pandora ao Congo*, i potser el que li ha resultat més complicat ha ser *Dins el darrer blau*, de Carme Riera, traduït com a *No último azul*.

Cal dir que bona part de la seva activitat traductora ha anat lligada als projectes editorials de Carlos da Veiga Ferreira, sobretot en l'etapa que l'editor dirigia Teorema, i a la revista *Capicua*.

BIBLIOGRAFIA:

BENNASAR, Sebastià. «Déu existeix, i el seu nom és Jaume Cabré». Entrevista amb Umbelina Sousa. *Diari de Balears* (21 març 2011).